

Maturitní okruh č. 10 - Oscilátory

Oscilátor je zařízení generující elektrický střídavý signál určitého tvaru a kmitočtu bez vnějšího buzení. Oscilátory musí splňovat dvě základní podmínky.

1. **Fázová** – celkový fázový posuv obvodu je roven nule (použití kladné zpětné vazby)
2. **Amplitudová** – zisk zesilovače musí vyrovnávat ztráty v obvodu

Výstupní napětí oscilátoru závisí na typu obvodu a použitém zařízení. Například u sinusových oscilátorů bývá výstupní napětí hladké sinusové vlny, u nesinusových oscilátorů bývá signál obvykle čtvercový nebo pilový.

Druhy oscilátorů podle:

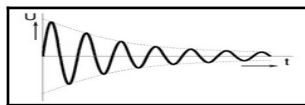
1. **druhu řídicího obvodu**
2. **Frekvence (nf a vf)**
3. **Tvaru kmitů**
  - a) **Sinusové:** Oscilátory LC, Oscilátory RC, Oscilátory řízené krystalem
  - b) **Nesinusové:** Oscilátory pilových průběhů, Rázovací (blokující) oscilátory

Oscilátory LC

Elektrický impulz v rezonančním obvodu LC vytváří kmitání na určité frekvenci, které postupně slábne kvůli ztrátám energie. Pro udržení kmitů se energie doplňuje zesilovačem. Rezonanční frekvenci určuje Thomsonův vzorec.

$$f = \frac{1}{2\pi \sqrt{LC}}$$

Thomsonův vzorec

Tlumené kmity

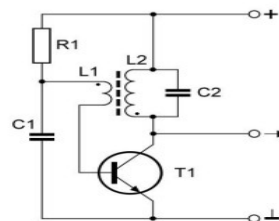
1. S induktivní vazbou:

Rezonanční obvod je přímo připojen na výstup zesilovače. Vstup zesilovače je propojen s rezonančním obvodem pomocí indukce (magnetického pole). Oscilátor díky tomu kmitá na rezonanční frekvenci, kterou spočítáme pomocí již zmíněného Thomsonova vzorce.

Meissnerův oscilátor

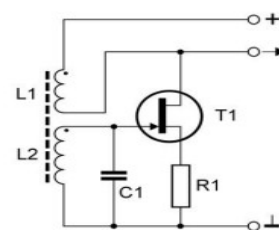
Tranzistor je v zapojení se společným emitorem, tudíž obrací fázi o 180°. Pomocné vinutí L1 také obrací fázi o 180°, čímž je splněna fázová podmínka vzniku oscilací. Kmitočet je určen hodnotami L1 a C1.

Armstrongův oscilátor

Pro svou jednoduchost byl dříve využíván v komerčních elektronkových a později i v tranzistorových přijímačích. Výhodou je uzemněný vývod ladícího kondenzátoru.

Maturitní okruh č. 10 - Oscilátory

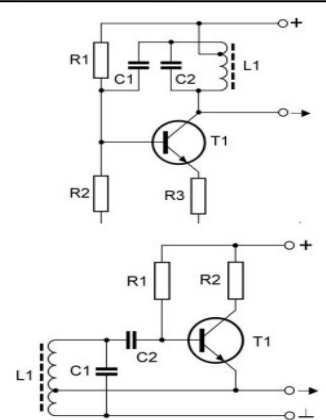
2. Tříbodové oscilátory

Tříbodové oscilátory jsou oscilátory, které využívají tří bodů zapojení k vytvoření zpětné vazby v obvodu. Tyto body mohou být určeny rezonančním obvodem (LC) nebo jiným typem zpětnovazebního zapojení.

Hartleyův oscilátor

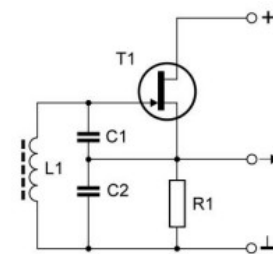
Je vyznačen svou odbočkou na cívce. Na horním obrázku pracuje tranzistor v zapojení se společným emitorem, které obrací fázi o 180° . Další obrácení fáze zajišťuje signálově uzemněná odbočka cívky.

Na spodním obrázku pracuje tranzistor se společným kolektorem. Tranzistor ani cívka neobrací fázi signálu. Jeden konec ladícího kondenzátoru je připojen k zemi.

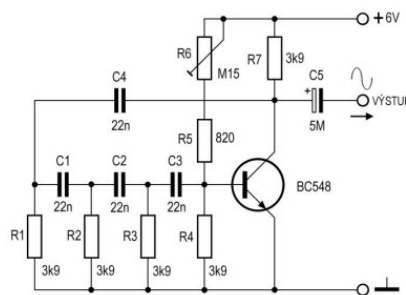
Colpittsův oscilátor

Funguje podobně jako předchozí oscilátor, ale má kapacitní dělič místo indukčního. Stabilita frekvence je vyjádřena poměrem $\Delta f / f_0$, který bývá přibližně 10^{-3} .

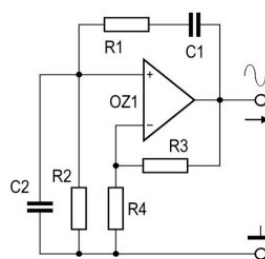

Oscilátory RC

Mají zpětnou vazbu (řídící obvod) vytvořenou kombinací R a C. Jejich frekvence je dána hodnotami R a C. Jejich výhodou je jejich jednoduchost, protože nemají indukčnost, která se obtížně realizuje v integrovaných obvodech. Řídící obvod zde tvoří tři derivační články ($C_1 R_1$, $C_2 R_2$, $C_3 R_3$) z nichž každý posune fázi svého výstupního napětí o 60° . protože tranzistor posouvá fázi o 180° , je splněna fázová podmínka $\varphi_A + \varphi_B = 2\pi$

S fázovým článkem

S Wienovým článkem

Oscilátory řízené krystalem

Požadavek na vysokou stabilitu oscilátorů nejlépe splňují krystalové oscilátory. Takovéto zapojení využívá piezoelektrických vlastností výbrusu krystalu křemene. Tento krystal se přiložením napětí deformuje, a naopak při jeho deformaci se na jeho polepech objeví elektrické napětí. V elektrickém obvodu se chová jako sérioparalelní rezonanční obvod.

Maturitní okruh č. 10 - Oscilátory

Krystalové oscilátory jsou velmi stabilní, což je činí ideálními pro aplikace, které vyžadují přesnou frekvenci, jako jsou hodinové oscilátory v počítačích a mobilních telefonech.

